

PAPER DETAILS

TITLE: BİR BEKTASI BABASI KADÎMÎ'NİN MEKTUPLARI

AUTHORS: Mümine ÇAKIR

PAGES: 373-400

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2581160>

BİR BEKTAŞİ BABASI KADİMÎ'NİN MEKTUPLARI

Mümine ÇAKIR*

Özet

Mektup türü edebiyatın önemli türlerinden birisidir. İnsanlar duygu ve düşüncelerini bir haberleşme aracı olan mektupla yakınlarına iletmişlerdir. Bu çerçevede şiirlerinde Kadimî mahlasını kullanan Ali Rıza Öge de sevdiklerine duygu ve düşüncelerini mektup türüyle aktarmıştır. Çalışmamızda önce Ali Rıza Öge'nin hayatı ve şairliği hakkında kısaca bilgi verilmiş, ardından da ailesinden alıp ilk defa bu makalede yayımladığımız mektupları incelenmiştir. Bu mektuplar 1950-1953 yıllarına aittir. Öge, yaşlılık dönemlerini geçirdiği Bursa'dan akrabası Cafer Ergin'e gönderdiği bu mektuplarda günlük hayatına, sağlık sorunlarına, ailevi meselelere dair bilgiler vermektedir. Bunun yanında bir Bektaşî Babası olması sebebiyle Bektaşîliğe, babalık icazeti alışına, yazdığı şiirlerine ve toplumsal eleştirilerine dair bilgi ve düşüncelerine yer vermektedir. Ayrıca Atatürk'e yazdığı ve emeklilik hakkı istediği mektubu da önemlidir. Mektupların muhteva olarak incelenmesinin yanında şekil ve yapı özellikleri üzerinde de durulmuştur. Son olarak da mektuplardan örnekler verilmiştir. Çalışmamız neticesinde Ali Rıza Öge'nin mektuplarının şekil ve yapı itibarıyla klasik mektup yazma geleneğine uygun olduğu görülmüştür. Muhteva özellikleriyle de hem Öge'nin hayatının bilinmeyen yönlerine ışık tutması, hem de Bektaşî kimliği ve şiirleri hakkında aydınlatıcı bilgi vermesi açısından önemli bir özelliğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ali Rıza Öge, Kadimî, Mektup, Bektaşî, Hacı Bektaş Veli.

LETTERS OF A BEKTASHI FATHER, KADİMÎ

Abstract

The letter is one of the important literary genres. People have delivered their emotions and thoughts to their relatives via letter which is a mean of communication. Within this framework, Ali Rıza Öge, who used the alias of Kadimî in his poems, had delivered his emotions and thoughts to his relatives via the genre of letter. In our study, firstly a brief information about the life of Ali Rıza Öge and his poetry is provided, later his letters, which were taken from his family and published in this article for the first time, are examined. These letters belonged to the years between 1950-1953. Öge gives information about his daily life, health problems, family issues in these letters whom he sent to his relative Cafer Ergin while he was spending his old age in Bursa. Besides, as he was a Bektashi father he gives information and ideas about Bektashism, his getting father diploma, his poems and social criticisms. And also his letter to Atatürk in which he wanted pension is important. Beside the examination of the content of his letters, the shape and structure features are also emphasized. Lastly, examples from the letters are provided. As a result of our study, it is observed that the letters of Ali Rıza Öge are suitable for the classical letter writing tradition in terms of shape and structure. It is

*Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, mcakir1915@hotmail.com

determined that it has an important feature as it gives information about unknown aspects of Oge's life as well as his Bektashi identity and his poems with the content property.

Keywords: Ali Rıza Öge, Kadîmî, Letter, Bektashi, Hacı Bektas Velî.

Giriş

Tarih boyunca bir haberleşme aracı olan mektup türü ile ilgili çalışmalara ve verilen örneklerle baktığımızda bu türün haberleşme işinin yanında duygu ve düşünceleri de iletme görevi gördüğünü söyleyebiliriz. İnsanlar bu türle duygularını aktarırken diğer türlerden daha samimi bir dil kullanmışlardır. Her konumdan insanın aracı olmuş ve özellikle de edebiyatçıların elinde edebî zevki ve inceliği yansıtan birer metin haline gelmiştir.

Mektupların edebî değerlerinin yanında yazarının biyografisine ve eserlerine dair bize kaynaklık etmesi bu türün değerini daha da artırmıştır. “Öyle ki, bazı edebiyatçılara ait mektuplarda hem kendi hayatları ve eserlerine hem de yaşadıkları devrin edebiyatına dair hiçbir yerde bulunamayacak önemli bilgilere ulaşmak mümkündür. O sebeple bazı mektuplar edebiyat araştırmaları için belge niteliğindedir. Ayrıca, mektubun tarihî kültürel bir belge olma özelliği de vardır. Zira, hemen her ulusun edebiyatında mektuplar belli adab ve kurallara göre yazılır ve yine belli bir yapıya göre inşa edilir (Çakır, 2004: VI).”

Bu çalışmada Bir Bektaşî Babası olan Ali Rıza Öge’yi kısaca tanıtmakta ve onun mektupları incelenmektedir.

1. Hayatı ve Şairliği¹

Ali Rıza Öge, 1881 yılında Tekirdağ’ın Malkara ilçesinde dünyaya gelmiştir. Mahlası Kadîmî’dir (Öge, Bel. Yz. 131: 1506; 03. 12. 1950 tarihli mektup).

İlk tahsilini Malkara’da Müderris Hâfız Emin Efendi’den alır. Daha sonra kasabanın rüştiyesine gider (Öge, Bel. Yz. 131: 1277). II. Meşrutiyet’in ilanından sonra İstanbul’a gelir. Polisliğe müracaat eder.

Polislikte pek çok tehlikeli işin içinden aklı ve becerisiyle çıkmış ve birçok meseleyi başarıyla halletmiştir. Bu sebeple kısa sürede dikkat çekmiş ve mesleğinde yükselmiştir. O sıralarda Ermeni tehciri işinin içine de girmiş, birçok Ermeni komitacının yakalanmasını sağlamış ve böylelikle komitacıların hedefi haline gelmiştir. Özellikle zehirlenme teşebbüsü ve Ermenilerce vurulması hayatındaki önemli olaylardandır. İstanbul’un işgali sırasında görevinden ayrılmak zorunda kalmış ve 1918 tarihinde vurulmasıyla onun için acılarla dolu bir süreç başlamıştır. Sağlığıyla ilgili sıkıntılarına rağmen İstiklal Harbi’nde Anadolu’ya geçmiş ve görevine orada devam etmiştir.

Uğradığı bir iftira yüzünden görevinden el çektirilmiştir. İftiraya uğradığı inceleme sonucunda açığa çıkınca görevine iade edilmiş ama o, yaşadığı kırınlık sebebiyle, bu vazifeyi kabul etmemiştir.

Kadimî daha sonra polislikten ayrılarak İnhisarlar (Tekel) İdaresi'ne geçmiş ve 1942'de Bursa İnhisarlar Satış Amirliği'nden emekli olmuştur (Öge, 1982: 9- 391; Öge, Bel. Yz. 131: 1736). Atatürk'e yazdığı mektubundan anladığımız kadarıyla bunca yıl emek verdiği, uğrunda vurulduğu mesleğinden emekli olmak istemiş, bu konuda girişimlerde bulunmuş, fakat bu emeline ulaşamamıştır.

Cafer Ergin'in verdiği bilgiye göre Ali Rıza Öge üç defa evlenmiştir. Birinci evliliği çok kısa sürmüştür. İkinci eşi Pakize Öge ile zorlu bir ömür geçirmiş ve hatıralarını ona ithaf etmiştir (Öge, 1982: 8). Onun vefatından bir müddet sonra Macide Hanım'la evlenmiştir. Pakize Hanım'la evliliğinden iki oğlu olmuştur. Bunlardan Hâtif isimindeki oğlu Ziraat Yüksek Mühendisi olarak hayatını sürdürmüş, diğer oğlu Sâcîd ise müzikle ilgilenmiş ve memurluk yapmıştır.²

Öge, hatıratında şairliğinden ve Bektaşiliğinden bahsetmez. Yalnızca bir yerde Kahire'deki bir Bektaşî dergâhını ziyaretten bahsederken "... eski bir Bektaşî Tarikatı mensubu olarak" ifadesiyle Bektaşiliğini belirtmiş olur (Öge, 1982: 189).

Babası, büyükbabası, akrabası hep Bektaşî olan Öge, Hicri Muharrem'in 23'üncü gecesi 1324'te (19 Mart 1906) İstanbul'da bulunan Karaağaç dergâhı postnişini Hüseyin Zeki Baba'dan nasip almış; iki sene kadar Karaağaç Dergâhı'nda, dört beş ay kadar da Makedonya Kalkandelen'de bulunan Sersem Ali (Harabati Baba) Tekkesi'nde derviş olarak hizmet etmiştir.

Mürşidi, Hüseyin Zeki Baba ile kardeş çocuklarının çocuklarıdır. Rehberi de Hüseyin Zeki Baba'nın kayınpederi merhum Hasan Baba'dır. Babalık icazetini 1952 yılında Ali Naci Baba'dan almıştır (Öge, Bel. Yz. 131: 1736; 09-10. 09. 1952 tarihli mektup).

14 Nisan 1957'de Bursa'da vefat eden Ali Rıza Öge, Emir Sultan'a defnedilmiştir (Öge, 1982: 12).

Ali Rıza Öge, hayatı boyunca mesleğinin verdiği zorlukların yanında, sağlık sorunlarıyla da boğuşarak zorlu bir ömür sürmüştür; bu arada da şiirler yazmayı ihmal etmemiş, gönlündeki coşkuyu mısralara dökmüştür. Başarılı bir şairdir. Hazırladığı el yazması Bektaşî Şairleri Antolojisi'nde birçok Bektaşî şairin şiirlerinin yanında kendi şiirlerine de yer vermiştir.

Aytaş'ın belirttiği gibi "Hacı Bektaş-ı Velî'nin düşüncelerinin içinde dünya tarihinde insanların yükseldikleri çağlarda sıkı sıkıya sarıldıkları ve engin bir heyecanla besleyerek yepyeni bir dinamizm haline getirdikleri değerlerin tamamı

yer almaktadır. Bu değerleri Türkçenin üstün söyleyiş yeteneği ile vecizeleştirmiş, binlerce çiçekten topladığı özü, insanımıza sunarak Anadolu'da Selçukluların son dönemlerinde ortaya çıkan çürümeyi yok ederek yeni bir dirilişi yaratmıştır.

İnsanlığın beynini ve kalbini kuşatmak için onun izlediği yola ihtiyaç vardır (Aytaş, 2010: s. 142).” Bu yolu fark edip bu yolda yürüyenlerden birisi olan Öge, antolojideki şiirlerinde tasavvufa, Hacı Bektaş Veli'ye ve onun ışıklı yoluna, Bektaşiliğe ait duygularını, bu uğurda kat edilen yolu nefes, divan ve semai nazım türleriyle özlü bir şekilde ifade etmiştir.

Nefeslerinde ve divanlarında öğretici bir üslubu varken diğer türlerdeki şiirleri duygu ağırlıklıdır. Şiirlerinde Yunus Emre'nin ilahîlerinden izler görürüz. Semaillerinde ise dervişlik yolunun zevkini, hoş duygusunu, zorluklarını bir divan şairi edasıyla dile getirir. Edebî sanatları kullanışı başarılıdır

Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesini mersiye türüyle kaleme alırken oldukça dokunaklı bir dil kullanmış, çektiği acıyı, duygularını başarılı bir şekilde ifade etmiştir. Ayrıca mersiyelerdeki betimlemeler o kadar canlıdır ki âdeta Kerbela olayı gözümüzün önünde canlanır.

Kadimî, nefeslerini genellikle hece vezniyle; divan, mersiye, semaillerini aruz vezniyle yazmıştır. Özentiden uzak, samimi duygularla kaleme aldığı şiirlerinde zaman zaman aruz kusurlarına rastlanmakla birlikte vezni kullanışı oldukça başarılıdır. Mersiyelerinin bir kısmı hariç şiirlerinde oldukça sade bir dil kullanmış, Türkçenin bütün imkânlarını göstermiştir.

Ali Rıza Öge, Bektaşî şairlerinin genelinde karşımıza çıkan söyleyiş benzerliklerine sahip olmakla birlikte kendisine özgü bir üslup oluşturabilmiştir. Başarılı bir şekilde kullandığı sanatlarla, mersiyelerindeki canlandırmalarla iyi bir şair olduğunu kanıtlamış; ayrıca duygu yoğunluğu içinde söylediği semai, nefes ve divanlarıyla bugünkü nesillere tanıtılması gereken bir derviş şair olmuştur.

2. Eserleri

2.1. Bektaşî Şairleri Antolojisi

Bu eser, Ali Rıza Öge'nin kendi ifadesiyle 50 yılda oluşturduğu bir antolojidir (Öge, Bel. Yz. 131: 1). Birçok Bektaşî şairin şiirlerini toplamış ve hayatları hakkında kısa bilgiler vermiştir. Yine bu antolojide kendi şiirlerine de yer vermiştir. Söz konusu eserde kendisinin nefes, müfret, kıta, koşma, semai, mersiye, nevrüziye, divan başlıkları altında 400'den fazla şiiri yer almaktadır. Tamamı 1849 sayfadan oluşan hacimli bir mecmuadır. Henüz basılmayan bu antoloji, ilk sayfalarda verilen bilgiye göre, 15 Temmuz 1946'da tamamlamıştır (Öge, Bel. Yz. 131: 1). Mektuplarından öğrendiğimize göre eserini tamamladıktan sonra da vefat edene kadar eklemeler yapmaya devam etmiştir.

2.2. Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları

Bu eser, Ali Rıza Öge'nin polislik hayatına ait hatıralarına yer verdiği kapsamlı bir hatıra kitabıdır. Polislik mesleğine girişten itibaren yaptığı faaliyetler, Ermeni komitacıları ile giriştiği mücadeleler, yaralanması, geçirdiği ameliyatlar ve çektiği sağlık sorunları, Millî Mücadele'de Anadolu'ya geçişi, ailesi ile birlikte görevi icabı gezdiği şehirler, İstanbul'a dönüşünde uğradığı iftira ve görevden ayrılışı ayrıntılarıyla anlatılır. Öge'nin hatıraları görevden ayrılışı ile sona erer. Nedense daha sonraki hayatından bahsetmez. Bu özellikleriyle çalkantılı bir döneme kaynaklık etmesi ve devrin siyaseti açısından önemli bir hatıra kitabıdır.

2.3. Divan-ı Kadîmî

Ali Rıza Öge'nin mektuplarından öğrendiğimize göre şiirlerini bir araya getirdiği iki defteri vardır. Bunlardan yalnız birisini Cafer Ergin'e göndermiş ve bu defter Öge'nin torunlarına intikal etmiştir. Bu defter kırmızı ciltli küçük boy bir defterdir. "Divan-ı Kadîmî" başlığıyla ve Öge'nin kendi el yazısıyla hazırlanmıştır. İçinde 90 şiir yer almaktadır. Bu şiirlerin tamamı Bektaşî Şairleri Antolojisi'nde mevcuttur. Diğer defterin nerede olduğu belli değildir.

2.4. Mektuplar³

Ali Rıza Öge'nin yakın akrabası Cafer Ergin'e yazdığı özel mektuplarıdır. Cafer Ergin, Ali Rıza Öge'nin çocuklarının teyzesinin oğlu ve ailenin Cafer dayısı-babasıdır. Mektuplar, onun vefatı üzerine Sacit Öge'ye verilmiş, o da bu mektupları bir defter haline getirmiştir. Oradan da Öge'nin torunlarına geçmiştir. Defterin başında Sacit Öge'nin kısa bir açıklaması ve Cafer Ergin'in; Öge'nin Bektaşî Şairleri Antolojisi'ne yazmış olduğu kendi el yazısıyla bir ön sözü vardır. Bu ön sözde Öge'nin hayatı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Mektuplar henüz basılmamıştır. Ailesi tarafından korunan bu mektupların birer örneği hâlen bizde mahfuzdur.

30 adet olan mektupların ilki 03. 12. 1950 tarihli. Son mektup ise 26. 11. 1953 tarihli. Mektuplar büyük boy bir deftere yapıştırılmış, bu işlem sırasında tarih sırası gözetilmemiş ve bazı karışıklıklar meydana gelmiştir. Başı veya sonu olmayan mektuplar vardır. Yeni yazıya aktarırken tarih sırasına göre sıraladığımızda bu eksiklikler ortaya çıkmaktadır. Öge, mektuplarına kendi şiirlerini eklemiştir. Bu şiirlerin tamamı da Bektaşî Şairleri Antolojisi'nde mevcuttur.

2.4.1. Mektuplarda Şekil

Türk edebiyatında mektupların üç türlü yazıldığı görülmüştür: Manzum, mensur ve manzum-mensur mektuplar. Ali Rıza Öge'nin mektupları genel olarak da tercih edilen bir şekil olan mensur mektuptur. Bununla birlikte her mektuba

muhatapına ulaştırılmak üzere şiirlerinden eklemiştir. Bu şiirlerinin çoğu mektubun konusuyla ilgili olmamakla birlikte mektubun konusuna uygun şiirler de vardır. Bütün bu eklenen şiirler, mektupların mensur mektup olma özelliğini değiştirmemiştir.

2.4.2. Mektuplarda Yapı

Türk edebiyatında diğer nazım türleri ve şekillerinde belli bir plan olduğu gibi mektup türünde de uyulan bir plan vardır. Bu noktada Öge'nin mektupları da yapı ve planlama olarak belli bir kompozisyon çerçevesinde kaleme alınmıştır. Türk edebiyatında mektup türü hakkında doktora çalışması yapan Ömer Çakır'ın belirttiğine göre "... özel bir mektup yedi bölümden meydana gelmektedir: Aynı zamanda mektubun yapısını da oluşturan bu bölümler şunlardır: 1. Besmele 2. Sername 3. Elkâb 4. Metin 5. Hâtıme 6. Tarih 7. İmza. Buna bir de Dua bölümünü eklemek gerekir ki eski mektupların başında veya sonunda bulunmaktadır." (Çakır, 2009: 415) Ayrıca bazı mektuplarda da "haşiye, derkenar, hâmiş" de denilen mektup bittikten sonra kısa not şeklinde yazılan eklemeler de vardır. Bu başlıkların ve kuralların bazıları yazılı anlatımın gerektirdiği rükünler olup bazıları da yerleşmiş bir kültürün ve geleneğin ürünüdür. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki bir mektupta bütün bu bölümlerin hepsini bulmak zordur (Çakır, 2004: 79). Öge'nin mektuplarını incelediğimizde bu klasik yapıya uyan bir planlama görmekteyiz:

Besmele: Eski harfli mektuplarda "hû" veya "bihî" şeklinde okunabilen bir ibare yer alırdı. Bu ibare mektubun besmelesi olarak kabul edilirdi. "Hû", "Allah" lafzı; "bihî" ise "bismillâhirrahmânirrahîm" anlamında bir kısaltma olup mektuba başlamayı ifade etmekte idi (Çakır, 2009: 416). Ali Rıza Öge'nin mektupları da "bihî" ifadesi ile başlamaktadır. Sayfanın üst ortasına konan "bihî" ifadesinde "be" harfinin noktası konulmamakla birlikte "bihî" olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Öge, bu ifadeyle mektuplarına besmele ile başlamış olup mektup kompozisyonundaki geleneğe uymuştur.

Sername: Sername, gönderilenin sıfatını veya makamını belirtmek amacıyla yazılan ibaredir. Yalnızca Atatürk'e yazılan mektupta "Cumhur Başkanı Sayın Atatürk'e" şeklinde yer almaktadır. Diğer mektuplarda bu bölüm yer almayıp "elkâb" bölümüne geçilmiştir.

Elkâb: Elkâb mektup gönderilen kişiyi ta'zîm için yazılan unvan ve sıfatlardır. Ali Rıza Öge'nin mektuplarının tamamı -Atatürk'e yazılan hariç- Cafer Ergin'e hitaben yazılmıştır. Onu bir oğlu gibi gören Öge, "Sevgili Evlâdım Cafer, Oğlum, Sevgili Evlâdım, Sevgili Evlâdım Caferciğim" gibi ifadelerle muhatapına hitap etmektedir.

Metin: Metin kısmı mektubun asıl bölümüdür. Burada mektubun yazılış amacı ve mektup yazarının asıl söylemek istediği şeyler ya kısaca ya da uzun olarak

anlatılır (Çakır, 2009: 419). Ali Rıza Öge de mektuplarında bu bölümü zaman zaman kısa zaman zaman da uzun tutmuştur. Eğer mektup yazdığı sırada hastalığı artmışsa yazmakta zorlandığı için kısa yazmış ve bu şekilde şiirlerini mektuba eklemiştir. Eğer kendisini iyi hissediyorsa ve anlatacağı olaylar varsa mektubu uzun tutmuştur. Bu kısımda başından geçenleri anlattığı gibi rüyalarından, Bursa'nın havasından ve günlük olaylardan bahsetmiş ve samimi ifadelerle mektubunu yazmıştır.

Hâtime: Hâtime, mektubun sonuna yazılan ibarelerdir. Öge, mektuplarının sonunda genellikle birbirine yakın ifadelere yer vermiştir. Selam faslı ve aile fertlerinin karşı tarafa iletmek istediği duygular bu bölümü oluşturmaktadır. Ayrıca bu bölümde kendi halini belirten ifadeler de kullanmıştır. Bitiş cümleleri genellikle şu şekildedir:

“Muhterem annenin ve dayının hürmetle ellerinden öper senin de gözlerinden öperim evladım. Evdekilerin cümlesi de hürmetle annenin ellerinden senin de gözlerinden öperler evladım. Hamd olsun vücutça afiyetteyim sizlerin de afiyetlerinize duacıyım (02. 08. 1952 tarihli mektup).”

Mektuplarda ayrıca bir dua bölümü olmayıp dualarını genellikle hâtime bölümünde söylemiştir.

Tarih: “Tarih eskiden beri imza gibi en aşağıdaki satırın sonuna yazılmıştır. Ancak yenileşme döneminde -biraz da unutulmaması için- tarihin özel mektuplarda kağıdın üst sağ köşesine, bismelinin hizasına da yazılabileceği ifade edilmiştir (Çakır, 2004: 501).” Ali Rıza Öge'nin mektuplarında tarih üst sol köşede ve yazıldığı yer ismi ile birlikte yer almaktadır. Sadece Atatürk'e yazdığı mektupta tarih bulunmamaktadır. Yalnız bu mektubun sonunda

Aslı Gibidir
5. 6. 953
A. R. Öge

şeklinde kendisinin yıllar sonra eklediği onaylama ifadesi yer almaktadır. Mektupta emeklilik işlemleri için yaptığı yazışmaların tarihi olarak 1935 verilmekte bu da bize bu mektubun bu yıllara ait olduğunu düşündürmektedir.

İmza: “Mektuplarda imza genellikle kağıdın aşağı sol tarafına, mektubun bittiği yere atılır. Yanlışlıklara sebebiyet vermemesi için imzaya nokta konulması gerekir. İmzada isimlerin yalnızca baş harfleri veya son harfleri yazılarak ‘şifreli imza’ atılması pek tasvip edilmemiştir (Çakır, 2004: 500).” Ali Rıza Öge'nin mektuplarında da imzalar sol alt köşededir. “Enişten” veya “Enişteniz” ifadelerini imzasının üstünde muhakkak kullanan Öge, genellikle “Ali Rıza, Ali Rıza Öge” şeklinde imza atmış, babalık icazetini aldıktan sonra da “El-fakir Ali Rıza Kadimi Baba”, “El-fakir bertaksir Ali Rıza Kadimi Baba” ifadelerini kullanmıştır. Atatürk'e yazdığı mektup da ise sol alt köşede adresine yer vermiş ve ismini eklemiştir.

Hâşiye: Bazı mektuplarda asıl metin bittikten sonra görülen ve hâşiye, hâmiş, derkenar denilen eklemelere Öge'nin mektuplarında da rastlanmaktadır. Yalnız bu hâşiye bazı mektuplarda sonda, bazılarında ise mektubun başında, üst kısımdadır.

03. 12. 1950 tarihli mektupta hâtimededen sonra “Va'd buyurduğunuz İhsan Mahvî'nin bir fotoğrafının ailesinden alarak posta ile göndermenizi tekrar eder ricâ eylerim evlâdım.” şeklinde; 22. 10. 1953 tarihli mektupta ise mektubun en üstünde “Yalnız benim kendime ait olan şiirler iki yüz seksen kadardır. Acaba bunları bir kitap şeklinde bastırmak kabil midir? Bu ciheti âşikâr etmenizi dilerim. Bunları iki küçük deftere yazdım birisi senindir. Sâcid'in bir daha gidişinde göndereceğim.” şeklinde bir hâşiye vardır.

2.4.3. Muhteva

Ali Rıza Öge'nin mektupları, onun 1950-1953 yılları arasında yaşlılık dönemine ait yaşantısı hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır. Mektuplarında aşağıda başlıklar hâlinde verdiğimiz konulardan bahsetmektedir.

Babalık İcâzeti ve Bektaşiliği: Ali Rıza Öge, bir Bektaşî Babasıdır. Genç yaşlarında Bektaşîliğe intisap etmiş, dervişlik yolunu, Bektaşîliği anlattığı şiirler kaleme almıştır. Mektuplarında belirttiğine göre birçok defa babalık teklifi almış fakat o, alçakgönüllülüğünden, kabul etmemiştir. Onun babalık icazetini alış öyküsünü 09-10. 09. 1952 tarihli mektubundan öğreniyoruz. Aşağıda metnini vereceğimiz mektupta Ankara'daki Dedebaba vekili Ali Naci Baba, bir gece âlem-i ma'nâda Şâzelî Sultan Hazretleri'ni görmüştür, kendisine “Bursa'daki Ali Rıza'yı Baba yaptık, kendisine tebliğ ediniz. Bu tebliğe sizi me'mûr etmekle beraber kendisine de icazet veriniz.” denilerek Ali Rıza Öge'ye babalık icazeti verilmiştir. Ayrıca Hacı Bektaş Velî'nin de Ali Naci Baba'nın rüyasında Ali Rıza Öge'ye selam söylediğini bu mektuptan öğrenmekteyiz.

Mektuplarda Bektaşîliğine dair işaretler bundan ibaret değildir. Muharrem ayına ait mektubunda bu ayda matemde olduğunu dışarı dahi çıkmadığını yalnız okuyarak ve mersiye yazarak vakit geçirdiğini belirtir. “Mektubuna, hilâf-ı mu'tad derhal cevap veremedim. Sebebi ise araya mâtemin girmesidir. Ma'lûm-ı ârifmenizdir ki fakir matemde kalmamı hesap eder, hiçbir yere mektup yazmam, hatta sokağa bile çıkmam. Bu müddet zarfında yalnız bir gün evde Aşura levâzımını mübâye'a etmek için indim.

Diğer günlerimi hep fakîrhânede geçirdim okudum ve bu müddet zarfında da Cenâb-ı sultânü's-şühedâ-yı Kerbelâ İmâm Hüseyin Efendimize bir mersiye ve bir iki de şiir yazarak vakit geçirdim.” (01. 10. 1952 tarihli mektup)

Öge, mezar taşına yazılacak kitabeyi kendisi yazmıştır. Mektuplarında ve antolojisinde de bu kitabeyi veren Öge, 12. 05. 1952 tarihli mektupta insanın

ölüm anında böyle bir şiir yazamayacağını ve bu sebeple imkânı varken kitabeyi yazdığını anlatır. Bu fikrini de bir Bektaşî fıkrası anlatarak delillendirir. Ayrıca bu mektubunda Hz. Peygamber'in bile vefat etmeden önce koma haline gelip bilincinin kaybolduğuna işaret eder. Bu sebeplerle mezar taşındaki kitabeyi şimdi yazdığını anlatır. O, ölmeden önce ölüme hazırlanmıştır. Kitabe, vasiyetine uyularak Bursa'da Emir Sultan'daki kabrinin taşına yazılmıştır. Yine bu mektubun sonunda da Mayıs ayında Hacı Bektaş'a yapmayı istediği bir ziyaretten bahseder. Bunun dışında yine mektuplarında Ali Naci Baba, Cemil Balım Sultan, İhsan Mahvî, Kazım Aslan Töre, Şazeli Sultan gibi bazı Bektaşî derviş ve babalarından bahseder. Ali Nihat Tarlan gibi önemli bir edebiyatçının tarîk-i nâzeninden oluşu ve Babalığı da yine mektuplarda söz konusu edilmiştir (15. 09. 1952 tarihli mektup). Tarîk-i nâzenin kavramı, Babagân Bektaşîleri için kullanılmaktadır. Bektaşîliğin tarikat yapısını temsil eden Babagân Bektaşîliğinde Bektaşî kelimesinin anlamı herhangi bir tereddüte ve muğlaklığa yer bırakmayacak kadar nettir. Tarikata intisap etmek ve belirli egzersizleri yaparak terakkî etmek tarîk-i nâzeninde esastır (Yıldırım, 2010: s. 26, 46). Öge'nin ifadelerinden Tarlan'ın Bektaşîliğinin kan bağıyla değil Bektaşîlik tarikatına intisabı yoluyla olduğunu anlamaktayız.

Mektuplarda kullandığı dil, seçtiği kelimeler bir Bektaşî dervişinin söz dağarcığına uygundur. Özellikle ölüm için kullandığı “kalıbı dinlendirmek”, bir sıkıntı anında “erenlerin himmeti”nden medet ummak onun özülüyle birlikte sözüyle de dervişliğine işarettir. Ayrıca kendisi için “fakîr”, şiirlerini yazarken gelen ilham için “Doğan Baba'dan tulû etmek”, “çarklı değirmen”, misafirlik için “mihman kalmak”; “kırklar meclisi” gibi ifadeler kullanmaktadır.

Şiirler Hakkında Bilgiler: Öge'nin mektuplarında bazı şiirlerinin yazılış gerekçeleri ve şiirlerle ilgili açıklamalar bulunmaktadır. 12. 02. 1951 ve 12. 05. 1952 tarihli mektuplarında “Mahlasım idi Kadîmî ismim hem Ali Rızâ” (Öge, Bel. Yz. 131:1080) diye başlayan divanına yer vermiş ve mezar taşına yazılmasını vasiyet etmiştir. Böyle bir isteği erken bulanlara da insanın son anlarında böyle bir şiir yazamayacağı, bu sebeple de şimdiden mezar taşı kitabesini kaleme aldığını anlatmıştır.

09. 10. 1951 ve 01. 10. 1952 tarihli mektuplarında Hz. Hüseyin ile ilgili mersiyelerine yer vermiştir. Bu mektuplarda Muharrem ayının matem ayı olması sebebiyle matem içinde olduğunu ve vaktini mersiye yazarak geçirdiğini söylemektedir.

09-10. 09. 1952 tarihli mektupta Öge; Şazeli Sultan Hazretleri'nin, Ali Naci Baba'nın rüyasında kendisine babalık icazeti verdiğini, daha sonra da Hacı Bektaş Veli'nin kendisine selam göndererek bu görevi tebliğ ettiğini söylemektedir. Yine Öge kendisini rüyasında kırklar meclisinde görmüş ve bütün bunlarla ilgili duygularını

“Şâzeli sultânımın emrine ettim iktidâ (Öge, Bel. Yz. 131:1506).” mısraı ile başlayan divanında anlatmıştır.

“Geçirmiş bir takım kurdlar, başına bir koyun başı” (Öge, Bel. Yz. 131: 1530) diye başlayan semaisine, 22. 10. 1952 tarihli mektubunda yer vermiştir. Şiiri, mektuptan öğrendiğimize göre İstanbul’a gelen bir Bektaşinin davranışlarını eleştirmek amacıyla yazmıştır. Mektupta o kişiyi eleştirirken gerçek bir dervişte olması gereken hasletleri Fuzûlî’den de örnek vererek anlatır. 01. 11. 1952 tarihli mektupta da bu konudan bahseder.

Yine hastalıklarını anlattığı mektuplarında da çektiği sıkıntıları ifade eden şiirlerine sıkça yer vermiştir. Mesela 03. 11. 1951 tarihli mektubuna eklediği “Hem-dem oldum derd ile ben derdimin dermânı yok” (Öge, Bel. Yz. 131: 1491) mısraı ile başlayan şiirini prostat hastalığından doğan sıkıntılarını anlatmak için kaleme almış ve mektupta sıkıntılarını ayrıntılarıyla anlatmıştır.

Mektuplar, bu şekilde Öge’nin şiirlerini anlamamızı, yazılış sebeplerini tespit edebilmemizi sağlaması açısından da önemlidir.

Hastalıkları: Mektuplarda sıkça muzdarip olduğu hastalıklarından bahsetmektedir. O kendi ifadesiyle on iki dertten muzdariptir. Bunlardan en önemlisi onun hayatını oldukça etkileyen prostat rahatsızlığıdır. Bu sebeple zaman zaman evden çıkamamakta özellikle de kış günlerinde ve gecelerinde sıkıntı çekmektedir. Ayrıca geçirdiği zâtülcenp hastalığıyla da uzun bir müddet savaşımıştır. Aldığı ilaçlardan ve tedavi sürecinden de sık sık bahsetmektedir.

“Birkaç günden beri rahatsız olduğum için sana mektup yazamadım. Bu günlerde üzerinde mevcut on iki hastalıktan en berbadı olan prostat bana çok zahmet vermeye başladı. Bir müddet testoviron drajeleri bir müddet de testogan çayları aldım bilmem ki vücut bunlara alıştı mı ki son günlerde faide vermez oldu.

Gerçi havalar soğudu. Fakat ben de kışlık çamaşırlarımı vaktinde giydim. Şimdi bir de testoviron iğnelerine başlattıracağız dün bir milyon ünite penisilin yaptık faide vermedi. Eğer testoviron iğneleri de fâide vermezse o zaman İstanbul’a gelerek Gurebâ Hastanesine yatıp Ali Eşref Bey’e ameliyat olmaktan başka çare kalmayacak.

Yaşımın yetmiş geçmesi ve üzerimde mevcut birçok hastalıklarla ameliyat olmak tehlikeli ise de böyle soğuk havalarda da her gece her saat başında idrara kalkmak da diğer bir hastalık tevîd edeceği de tabiidir.” (20. 10. 1951 tarihli mektup)

Mektuplarda hastalıklarının dışında yaşlılık ile ilgili de ifadelere rastlamaktayız.

Şiirlerinin Muhafazası ve Kitap Hâlinde Bastırma Arzusu

Ali Rıza Öge’nin, mektuplarını yazma sebeplerinden birisi belki de en önemlisi

yazdığı şiirlerinin kaybolup gitmeden kayıt altına alınmasını sağlamaktır. Bu sebeple mektuplarının sonuna bu şiirlerini ekleyerek muhafazasına çalışmış ve eserlerini başkalarıyla paylaşmak istemiştir. Mektuplarında zaman zaman başkalarına da bu şiirlerini gönderdiğinden bahsetmekte ve çok beğenildiğini söylemektedir. Onun gönlü aslında şiirlerinin bir kitap halinde basılmasındadır.

12. 01. 1951 tarihli mektubunda “Ankara’da benim nefesleri âdetâ kapışarak okuyorlarmış ve Ankara’da mevki’-i ictimâi sahibi zevâttan aldığım mektuplarda her posta bu nefeslerden göndermemi istiyorlar. Eğer kitap hâlinde olsa Ankara civârında ve kazâlarında yüzlercesi hemen satılacaktır.” diyerek aslında Cafer Ergin’den bir yardım da beklemektedir.

01. 11. 1952 tarihli mektubunda belirttiğine göre, hazırladığı hacimli mecmuayı, Ali Nihat Tarlan’ın tavsiyesiyle Cafer Ergin’e verip onun vasıtasıyla İstanbul Kütüphanesi’ne bağışlamaya karar vermiş ve bunu vasiyet etmiştir. Bu arada mektuplarından onun Ali Nihat Tarlan’la da tanışıklığının olduğunu öğreniyoruz. A. N. Tarlan, Bursa’ya geldiğinde şairimize uğramış, şiirlerini incelemiş ve çok beğenmiştir.

“Ben zâten Ali Nihat Tarlan’ı tanırım, İstanbul’da Şehzâdebaşı ile Lâleli arasındaki evinde bir defa görüşmüştüm kendisi de hem tarîk-i nâzeninden hem de Babadır.

Hemen Çelik Palas’a gittim bir saat kadar görüştük, akşamüzeri de bizim eve geldiler. Bizim koca kitabı gördü bir hayli gözden geçirdikten sonra bu eser ne ile vücûda getirilir, bu eser bulunmaz bir eserdir, dedi.” (1. 11. 1952 tarihli mektup).

Toplumsal Eleştiriler: Öge, mektuplarında zaman zaman beğenmediği davranışlardan da bahseder. 22. 10. 1952 tarihli mektubunda da Mısır’dan gelen bir Bektaşî’nin davranışlarını eleştirir ve Türkiye’de tarikatların mülgâ olduğunu, hiçbir surette ayin yapılamayacağını söyler. Anlaşıldığı kadarıyla Mısır’dan gelen bir Bektaşî, derviş kıyafetleriyle halka açık bir yerde ayin yapmış ve bu da o devirde tepki çekmiştir. Bu şekilde gösteriş yaparak dervişlik adabına uygun olmayan hareketler yapılmasını eleştiren Öge, o adamın yaptığı hatalardan yola çıkarak “Bu adam o kadar câhil o kadar kafasız biri ki yaptığı hareketlerle hem yolumuzu berbâd etti hem de birçok sâf-dil insanları berâber sürükledi. Bir kere şurasını düşünmesi lâzımdı ki Türkiye’de tarikatlar mülgâdır. Hiçbir sûretle tarikat âyini yapılamaz. Değil Mısır teb’ası hattâ Amerika teb’asından⁴ bile olsa bu memlekette oturduğu müddetçe bu memleketin kanunlarına ri’âyete mecburdur.

Bu sersem adam Mısır’dan gelirken derviş kisvesini bırakıp da sivil olarak gelse idi, yerinde bir iş yapmış olurdu. Fakat bu adam derviş değil çerviş bile olamamış, öyle ya sivil gelse idi sönük kalacaktı. Şimdiki gibi kimseden i’tibâr göremeyecekti.

Bu sûretle hareketle kendisini pek yüksek görmektedir ki bu da dervişlik mefhûmu ile taban tabana zıt bir keyfiyettir. Dervişin ma'nâsını pek iyi bilirsin ki "der kapu viş eşik". Derviş olan ... olacaktır. Fuzûlî ki sultân-ı şuarâdır vefâtında beni İmam Hüseyin'in türbesi kapısı önüne defn edin ki ziyârete gelen herkes benim üzerime basarak geçsin demiştir. Dervişlik böyle olur." şeklinde ifadelerle gerçek dervişin özelliklerini anlatır.

Yine 10. 09. 1952 tarihli bir mektubunda da İstanbul'dan gelen Melâmî Hüsameddin Efendi isimli imamın hareketlerini eleştirir ve onun hakkında bilgi sorar.

Rüyalar: Ali Rıza Öge, mektuplarında kendisinin ve başkalarının rüyalarından bahsetmektedir. Babalık icazetinin verildiği günlerde gördüğü rüyanın ayrıntısını vermeyen Öge, sadece kırklar meclisine kabul edildiğini söyler ve bu konuyla ilgili bir şiir yazdığını belirtir.

20. 10. 1951 tarihli mektubunda "Birkaç gece evvel bir evimiz var imiş. Ben ön balkonunda imişim. Odada merhum Pakize var imiş. Sokak kapısı dört defa çalınıyor. Çalan Seyfi dayımız çalmakla beraber diyor ki size dört gece için geldim, dört defa kapıyı çaldım diyor. Ben de Pakize koş dayın gelmiş kapıyı aç diyorum ve rüyadan uyanıyorum. Hayırdır inşallah." diyerek vefat eden eşini gördüğü rüyadan bahsetmiştir.

Başkalarının gördüğü rüyaları da anlatan Öge, vefat eden eşi Pakize Hanım'la ve daha sonra evlendiği Macide Hanım'la ilgili Ergin'in annesinin bir rüyasından bahsetmektedir. Bahsettiği önemli rüyalardan ikisi Ali Naci Baba'nın gördüğü rüyalar. Daha önce de bahsettiğimiz, Öge'nin babalık icazeti almasıyla ilgili, bu iki rüya oldukça önemlidir.

Atatürk'e Yazdığı Mektup: Ali Rıza Öge, Cafer Ergin'e yazdığı mektuplarını eski harfli yazı ile kaleme almıştır. Bu mektupların dışında önemli bir mektup da Atatürk'e hitaben yazılmış olmalıdır. Resmî bir üslupla, daktilo ile ve Latin alfabesiyle kaleme alınmıştır. Cumhurbaşkanı Atatürk'e hitaben yazılmış mektupta Öge, Atatürk'ten otuz beş yıl görev yaptığı polislik mesleğiyle ilgili emeklilik hakkı istemektedir. Ülkesine karşı olan görevlerini yerine getirirken vurulduğunu ve bunun sıkıntısını hem maddi hem manevi olarak uzun yıllar çektiğini belirtmektedir. Bu mektupta polislik yaparken Ermeni komitacılarla mücadelelerini anlatmakta ve birçok isim vererek İstanbul'un işgali sırasında yaşananlara da ışık tutmaktadır. Ülkesi için mücadele ederken vurulduğunu bu sebeple bunca yıl emek verdiği mesleğinden emeklilik hakkı kazanmayı istemektedir. Resmî kurumlara başvurduğunu fakat kendisine görevden ayrı olduğu bir dönemde vurulduğu için bu hakkın verilemeyeceği şeklinde bir cevap verildiğini ifade etmektedir. Emeklilik başvurusu

yaptığı dilekçelerinin tarih ve sayısını belirtirken bu müracaatlarını 1935 senesinde yaptığını öğrenmekteyiz. Bu mektubun cevabının ne olduğunu bilmiyoruz. Fakat 1942 yılında İnhisarlar İdaresi'nden emekli olduğuna göre polislikten emekli olma talebinin gerçekleşmediğini anlamaktayız.

Bu mektup dil ve üslup olarak diğerlerinden oldukça farklıdır. Ergin'e yazdığı mektuplarda kullandığı dil, örnek metinlerde de görüleceği üzere anlaşılabilir, fakat eski kelime ağırlıklıdır. Üslubu ise yaşlı bir derviş samimiyetindedir. Atatürk'e yazılan mektup ise bir cumhurbaşkanına yazıldığı için oldukça resmîdir. Seçilen kelimeler dil devrimine uygundur. "Yağınç, ilbay, göynü" gibi bugün kullanılmayan kelimeleri kullanmıştır. Ayrıca aşağıda düzelterek yer verdiğimiz mektupta birçok imla ve noktalama hatası da mevcuttur.

Ailevi Meseleler: Ali Rıza Öge, aileden saydığı Ergin'e torunu Ender'in rahatsızlığından ve sünnetinden, İstanbul'a gidişlerden, kendi ev halinden, oğulları Hâtif ve Sacit'in taşınmalarından, Teyzeleri Fatma ile Dayıları Seyfi'ye olan muhabbetlerinden, ortak tanıdıklarının vefatından, evde yaktığı mangal sobasından ve bunun gibi birçok özel meseleden bahsetmektedir. Ayrıca bir mektupta da kendi hayatı hakkında bilgi vermektedir. Öge, bu mektuplarını yazdığında yetmişli yaşlarındadır. Hastalıkla ve yaşlılığın getirdiği zorluklarla hayatını sürdürmektedir. Vaktinin çoğunu yeni şiirler ve dostlarına mektuplar yazarak geçirmektedir. Mektuplarına cevap hemen gelirse sevinir, cevaplar gecikirse yaşlılığının verdiği bir hassaslıkla hüznülenir ve bunu zaman zaman hissettirir. 25. 11. 1951 tarihli mektupta "Bazı müz'ic imtihanlar vardır yüz bulduğu yere dâimâ gider usanç verdirir. Ben de onlara benzedim. Benim işim yok evde yazı yazmakla ve öteye beriye sevdiklerime mektup yazmakla vakit geçiriyorum. Hâlbuki senin işin o kadar çok ki hakikaten başını kaşıyacak vaktin olmadığını da bilirim. Çünkü sabahtan akşama kadar bir taraftan yazı okumak, diğer taraftan da şuna buna meram anlatmak. İşte böyle bir insana da sık sık mektup yazıp ondan cevap beklemek onu iz'âc değil midir?" diyerek duygularını belli eder. Bazı mektuplarda da gördüğü iltifatlar karşısında sevincini gizleyemez.

Sonuç

Ali Rıza Öge, 1881 yılında Tekirdağ Malkara'da doğmuş bir Bektaşî Babasıdır. Otuz beş yıllık polislik mesleğinde Ermenilerle girdiği mücadelelerde vurulmuş, bu sebeple birçok ameliyat geçirmiş, uzun yıllar bunun sıkıntısını çekmiştir. Hasta haliyle Milli Mücadele'de Anadolu'ya geçmiş, mesleğini Anadolu'nun çeşitli yerlerinde sürdürmüştür. Daha sonra polislikten ayrılarak Tekel İdaresi'ne geçmiş ve oradan emekli olmuştur. 1957 yılında Bursa'da vefat etmiştir. Genç yaşında Bektaşîliğe intisap etmiş, önemli dergâhlarda dervişlik yapmıştır. Aruz ve hece veznini başarıyla kullanan bir şairdir. Dört yüz'den fazla şiiri vardır. Bu şiirleri Bektaşî

Şairleri Antolojisi'nde ve hazırladığı küçük bir defterde toplamıştır. Şiirlerinde dervişlik yolunu, Bektaşiliği, Hz. Hüseyin sevgisini, Kerbela acısını dile getirmiş, devrinde şiirleri rağbet görmüştür. Şiirleri basılmamıştır. Bunun dışında polislik hayatına ait hatıraları bir kitap halinde basılmıştır. Şiirlerinin yanında yakın akrabası Cafer Ergin'e yazdığı 1950- 1953 yılları arasına ait bir kısmı eksik otuz mektup ve tarihi belli olmayan fakat 1935 yılı veya daha sonrasına ait olduğunu düşündüğümüz Atatürk'e yazdığı bir mektubu vardır. Mektuplar; besmele, sername, elkâb, metin, hatime, tarih, imza bölümleri ile klasik mektup geleneğine uygun olarak kaleme alınmıştır. Şekil olarak mensur mektuplardır. Mektupların muhtevasına baktığımızda onun hayatının birçok yönünü görebiliriz. Bektaşiliği, babalık icazetini alış hikayesi, hastalıkları, yaşlılığı, rüyaları, eleştirileri, şiirlerini bastırma isteği ve gayreti, vasiyeti, ailesiyle ilgili bir çok mesele mektuplarında karşımıza çıkmaktadır. Ali Rıza Öge, şiirleriyle ve birer tarihî ve edebî vesika olarak mektuplarıyla bugünkü nesillere tanıtılması gereken bir şairdir.

Mektuplardan örnekler⁵

1. Mektup

Bihî

Bursa: 5 Mayıs 951

Sevgili Evladım Cafer,

Sana bu mektupla son defa bizim çarklı değirmenden çıkan şiirlerimden birkaç adetini daha gönderiyorum. Senin böyle nefeslere merakın olduğu için ve kıymetini takdir ettiğin için gönderiyorum. Bizim nefesler Ankara'da o kadar büyük bir rağbet gördü ki yazmaya, çıkarmaya yetişemiyorum.

Ankara'dan yüksek zevat tarafından teşvik görmekteyim. İşte benim de yetmişinden sonra yapacak başka bir işim olmadığından evde oturuyor, böyle nefesler, divanlar yapmakla vakit geçiriyorum.

Sizi hele muhterem teyzemizi o kadar göreceğim geldi ki tarif edemem. Geçen sefer tam gitmeye karar verdiğimiz sırada Ender'in rahatsızlığı telgrafı bizi bu mülâkattan mahrum bıraktı. Hele şimdi Hâtif de buraya naklettiği için İstanbul seyahatlerimiz biraz daha güçleşti.

Şu kadar söyleyeyim ki her gece mangalı gömerken muhterem teyzemizi birkaç defa hatırlıyorum. O mübarek öyle bir mangalı gömerdi ki sabah açtığınız zaman ateşler olduğu gibi çıkardı. Ben de ondan öğrendiğim için sobadan çıkan ateşleri o sûretle gömüyorum. Sabah kalkınca işte Fâtıma Teyze mangalı böyle ateş çıkarır diyorum. Hâsılı mübarek kadıncağınızı anmadığımız gün ve gece olmuyor.

Cenâb-ı Hakk âfiyetler versin de daha birçok seneler birbirinizden, birbirimizden ayrılmayalım. Dayımız nasıldır muhterem annenin ve muhterem dayının hürmetlerle ellerinden öper hayır duâlarını bekler senin de gözlerinden öperim. Evdekiler de cümlesi hürmetler ederler evlâdım.

Enişten
Ali Rıza

2. Mektup

Bihî

12 Mayıs 951

Sevgili Evladım Cafer,

Sana bu mektubu yatakta yazıyorum. Bilmem ki gönderdiğim şiirler içinde belki ikinci defa yazılanlar da bulunursa kusura bakma, sana bu mektupla da birkaç şiir daha gönderiyorum.

Sevgili Evlâdım Cafer,

Mektubuma başlarken bu mektubu yatakta yazıyorum demiştim. Birkaç günden beri bir soğuk alma neticesi hastalanmış ve yatağa düşmüştüm. Birkaç gün kadar ateş devâm etti. Hâtif, Sâcid derhal doktor, ilaç derken hamd olsun bu gün ateşim düştü. Fakat bu birkaç günlük ateşin vücut üzerinde yaptığı tahribat daha birkaç gün yataktan kaldıramayacak.

Vefâtımda mezar taşıma yazılacak kitâbe hakkındaki mütâla'anız hoşuma gitti. Merak etmeyin, henüz beşeriyet âleminde hizmetlerim bitmediği için bekâ âlemine gidecek değilim. Şu da var ki bu dünyada hiç kimse bâkî değildir, encâm kâr gidiş mukadderdir. Biz de herkes gibi o yolun yolcusu değil miyiz? Hazret-i Peygamber bile dünyâdan giderken koma hâline gelmişti. O dakıkada kitâbe yazmak değil okumak bile mümkün olmayacağından ben de bunu hayâtımda yaptım ve birkaç seneden beri hazırladığım vasiyetnâmeme ekledim. İşte vaziyet bundan ibârettir.

Annenin duâsı, dayının duâsı, senin hüsn-i niyet ve himmetin mevcut oldukça bizler daha çok yaşarız. Yalnız şurasını da ilâve edeyim ki insanlar ihtiyarladıkça hastalıklara, sıkıntıya gençler kadar tahammül edemiyor. Gençlere olan kıymet, i'tibâr ihtiyarlardan esirgeniyor. Bektaşî fukarâsının birisi bir gün gâyet güzel, hüsnâ, ra'nâ bir genci görmüş bir müddet hayrân ve ser-gerdân yüzüne bakmış, ondan sonra başını kaldırıp şöyle bir hitapta bulunmuş "Ey Allahım bu kadar güzel yarattığın bu mahlûkun nasıl canını alacaksın? Buna kıyılır mı?" demiş, aradan seneler geçmiş. Bir gün yine o genç ile yüzüne bakmaya kıyamadığı hüsnâ insanı görmüş, ne görsün yüz buruşmuş, kanburu çıkmış, gözler çukura kaçmış. Bir müddet şöyle hayretle baktıktan

sonra “Ey Allahım sen işini çok iyi bilirmişsin fakat sen de benim sözüme geldin ya o genç güzele kıyamadın, âkıbet onu ihtiyâr ettikten sonra canını alabileceksin” demiştir. Bizde de daha gençlik alâmeti mevcut ki bize henüz sıra gelmemiştir. Ve daha çok seneler gelmeyecektir. Müsterih olunuz evlâdım. Muhterem teyzemize ve dayımıza sonsuz sevgi ve muhabbetlerle ellerinden öper hayır du’alarını bekler senin de hürmetle gözlerinden öperim.

Mâcide, Hâtif, Sâcid âileleri hürmetler ederler çocukları ellerinizden öperler evlâdım.

Yukarıda daha hizmetlerim bitmedi demiştim değil mi? Allah kısmet ederse Mayıs ortalarına doğru hayırlı bir niyetle Ankara’ya gitmek istiyorum. Orada birkaç gün mihmân kaldıktan sonra pîrimiz Hünkâr Hacı Bektaş Velî’yi ziyarete gitmek emelindeyiz. Bu hizmetler bittikten sonra Allah Kerîmdir evlâdım.

Enişten
A. R. Öge

3. Mektup

Bihî

Bursa 2 / 8 / 952

Sevgili Evlâdım Cafer,

İstanbul’dan avdetten sonra Ender’in sünnet cem’iyyeti telâşına düştük Ma’lûm ya bu sene havalar hep ıttırâdsız gitti. Tam cem’iyyet gününe karar veriyorduk bir de bakıyorduk hava yağmaya başlıyor. Böyle böyle birkaç defa gün değiştirmek mecbûriyeti hâsıl oldu. Bu sebeple sizlere mektup yazamadım. Bu gün bir mektubunuzu aldım çok sevindim.

Hele muhterem teyzemizin ve dayımızın hayır duâları fakîri çok memnun etmiştir. Sağ olsunlar onlar da üzerlerimizde dâimâ bir sâye olarak yaşasınlar, duâlarını bizlerden eksik etmesinler. Her iki büyüğümüzün de derin bir hürmet ve huşû ile ellerinden öperim.

Bilmem gâlibâ ma’lûmâtınız yok. Hâtif üç dört aydan beri Bursa’dan alâkasını kesti İstanbul’da kayınpederinin yanına taşındı. Buradaki işi de bıraktı, İstanbul’da Alman gübresi satan bir şirkete girdi. Şimdiki halde orada çalışmaktadır.

Reşad Beyefendi ve Cemil Balım Sultanlara derin hürmetler ederim. Geçende İstanbul’a gittiğimde muhterem üstâdım Reşad Beyefendi ile görüşmüştüm. Polis kısm-ı siyâsîsinde benim müdürüm idi. Dünyâda doğru, dürüst, asil ve sâhib-i vicdan birisi kimdir derlerse bilâ-tereddüt Reşad Bey’i gösterebilirim. Çünkü maiyetinde bulunduğum müddet zarfında ne kadar nâmuskâr ve asil olduğunu bizzat gördüm.

Cemil Hamdi Balım’a gelince bu cânı da canım kadar severim. Böyle olduğu halde maalesef İstanbul’a gittiğimde çok sevdiğim bu zâtı görmeye muvaffak olamıyorum.

Her zaman bulunduğunu söylediği Sıra Serviler’de Ayla Apartmanı’na birkaç defa gittiğim halde bulamadım. Ev adresini de bilemediğim için evine de uğrayamıyorum.

Geçende Kâzım Arslan Töre nâmındaki bir cândan aldığım mektupta Cemil Balım’dan da selam yazıyordu. Kendisine yazdığım bir mektupta Cemil Balım’ın ev adresini istedim. Şimdiye kadar ondan da bir cevap alamadım. Gördüğünüzde bana ev adresini bildirmesini söyleyiniz de belki bir gün kısmet olur da İstanbul’a gidersem görüşeyim.

Muhterem annenin ve dayının hürmetle ellerinden öper senin de gözlerinden öperim evlâdım. Evdekilerin cümlesi de hürmetlerle annenin ellerinden senin de gözlerinden öperler evladım. Hamd olsun vücutça âfiyetteyim sizlerin de âfiyetlerinize duâcıyım.

Enişten
Ali Rıza

4. Mektup

Bihî

Bursa 9-10. 9. 952

Sevgili Evladım Caferciğim,

Bu gün akşamüzeri geç vakit içi lâıyk olmadığım derecede iltifat dolu sevimli bir mektubunu aldım. Senin ma’nevî kıymet ve asil rûhunu, pek yakından, tâ çocukluğundan beri tanıdığım için bütün bu yazıların kalbinin hakîkî ifâdesi olduğunu bildiğim için tâ rûhumdan kopan sevinci bildirmek maksadıyla yarına kadar sabredemeyerek hemen bu akşam cevâbını yazıyorum.

Gerek annen ve gerek dayın bu iki muhterem büyüklerimizin fakir evlatlarına karşı ne derece kalbî bir muhabbet beslediklerini şimdiye kadar birçok âsârlarıyla ispat etmişlerdir.

Kendilerine karşı sonsuz bir sevgi ve muhabbetle kalbim doludur. Geçen sefer İstanbul’a geldiğimde yalnız bir kere uğrayabildim ondan sonra da hastalandığım için bir daha o sevgilileri ziyâret edemedim. Şurada hatırıma bir şey geldi. Muhterem teyzemiz kapının zilini mâdemki duyamıyor, şu halde şöyle bir tertibât almak lâzım. Meselâ dışarıdan kapı çalınacağı yerde bir pile bağlı bir düğmeye basıldığında kendisinin dâimâ oturduğu yere bir ampul konulursa kapıya gelen herhangi birisi o düğmeye basınca elektrik lambası yanar o zaman kapının çalındığını anlar. Muvâfık değil mi?

Şimdiye kadar Baba olmak için pek çok teklif karşısında kalmıştım. Taşradakilerden başka Bursa’dakiler koca bir vilâyetin Babasız kalması muvâfık

değildir. Sizden başka da Baba olacak kimse yoktur diye vâki' teklifleri reddetmekte idim. Böyle ağır bir yükün altına girmek istememiştım. Fakat bana icâzet veren zât Ankara'da Dedebaba vekilidir. Bu zât bir gece âlem-i ma'nâda Şâzelî Sultan Hazretlerini görüyor, kendisine Bursa'daki Ali Rıza'yı Baba yaptık kendisine tebliğ ediniz bu tebliğ sizi me'mûr etmekle beraber kendisine de icâzet veriniz diyor.

Birkaç gece sonra da pîrimiz Hünkâr Hacı Bektaş Velî efendimiz Ali Rıza Baba'ya benden de selâm söyle diye bu zâta ma'nâda söylüyor. Aynı zamanda bu günlerde de ben buna dâir bir iki rüya görüyorum ve bu rüyaları da aynen bu zâta bildiriyorum, ondan sonra da bu zât fakîre tebliği aynen yapıyor.

İşte o zaman bu tebliğ dâir yapmış ve yazmış olduğum bir nefesi de hem sizdeki deftere kaydetmek ve hem de okumak üzere buraya yazıyorum.

Fakîrin gördüğüm rüyâda kırkların meclisine kabûl edildiğimi görmüştüm, şiirde de bu ciheti tebârüz ediyorum. Bu son günlerde de bayramın birinci gününden beri hafif bir rahatsızlık geçirdim. Bu müddet zarfında yazdığım bir şiiri de aşağıya derc ediyorum. Bunu da sizdekilerin yanına koyabilirsiniz.

Bundan evvel size gönderdiğim şiirler ayrı birer kağıtta idi. Şimdi bunları bir deftere yazarım istersen eğer arzu edersen toplu bir halde olan bu defteri sana göndereyim daha doğru olur zannederim.

Bir iki ay evvel Bursa'ya Hüsameddin Efendi isminde bir zât geldi. Bu zât evvelce Eyüb'de Yâvedûd Câmî imamı imiş.

Sonra Üsküdar'da bir camiye imam olmuş, şimdi de Bursa'da Çekirge'de Askerî Hastane'ye imam olmuş. Geldi bizleri ziyâret etti, tarîk-i nâzenîne intisâb etmiş ve Baba da olmuş, kendisinin ceddi Melâmî şeyhi imiş, burada kendisini bir çok Melâmîler de ziyâret etmekte imişler. Bilmem kendisini tanır mısınız?

Mektubuma son verirken pek muhterem ve sevgili teyzemiz ve dayımızın derin hürmetlerle ellerinden öper, hayır duâlarını diler, senin de hasretle gözlerinden öperim. Mâcîde, Semâhat, Sâcid, Ender de muhterem teyzemin ve dayımızın hürmetle ellerinden öperler, kezâ senin de ellerinden öperler. Ender de kezâ hürmetlerle ellerinizden öper, evlâdım.

Ruh-sûde-i Hâk-pây-ı Âl-i Abâ
El-fakîr ber-taksîr
Ali Rıza Kadîmî Baba

Hüsameddin Hoca'nın bir iki nâ-hoş hareketini gördüğüm için bu adam hakkında ma'lûmâtınız var ise bildirmenizi de ayrıca ricâ ediyorum. Ona göre hareket edelim.

5. Mektup

Bihî

Bursa 15/ 9/ 952

Sevgili Evlâdım Caferciğim,

Dün Bursa'ya inmiştım, Bursa Lisesi'nde Edebiyat Muallimi olan Hâşim Nezîhî isminde bir zât beni görünce "aman efendim İstanbul Edebiyat Fakültesi Profösörü Ali Nihat Tarlan gelmiş, Çelik Palas'ta kalıyor. Kendisini ziyâret et ve senin çok mühim olan külliyyâtını da göster." dedi.

Ben zâten Ali Nihat Tarlan'ı tanırım, İstanbul'da Şehzâdebaşı ile Lâleli arasındaki evinde bir defa görüşmüştüm. Kendisi de hem tarîk-i nâzenînden hem de Babadır.

Hemen Çelik Palas'a gittim. Bir saat kadar görüştük, akşamüzeri de bizim eve geldiler. Bizim koca kitabı gördü. Bir hayli gözden geçirdikten sonra bu eser ne ile vücûda getirilir, bu eser bulunmaz bir eserdir, dedi.

Ben de dedim ki bunu tab' ettirmek için vâkı' teşebbüsüm neticelenmedi. Binâenaleyh bunu vefâtımda Ankara'da Ali Nâci Baba'ya göndermek istiyorum, dedim.

Cevâben dediler ki Ali Nâci Baba veyahud herhangi bir zât da olsa nihâyet bunlar fânîdir. Onların vefâtında bu eser kıymet bilmez ellere düşebilir. Binaenaleyh bence en doğru bir hareket bunu Üniversite Kütüphanesi'ne hediye etmektir. Orada bu eser binlerce yüz binlerce insan tarafından okunur ve size de hayır duâ ederler dedi. Bu fikri ma'kûl gördüm, benim dedim bilmem tanır mısınız İstanbul'da bir yeğenim vardır. İstanbul'da Elektrik Şirketi Müdürü Cafer Bey'dir. Ona gönderirim. O zât vefâtımda Üniversite Kütüphanesi'ne verir dedim.

Aman dedi Cafer Bey'i tanımaz olur muyum? Hem pek çok sevdiğim bir zâttır, olgundur demek sizin akrabanızdır, şimdi daha çok memnun oldum dedi. İşte son kararım budur. Ya'ni kendime ait olan şiirler de dâhil bin sekiz yüz sahîfeli mecmu'ayı vasiyetnâmemde size göndermelerini yazacağım.

Ayrıca kendime ait olan şiirleri bir deftere kaydettim. Onları da isterseniz size göndereyim, ileride fırsat düşerse bir kitap şeklinde neşrettirirsiniz.

Benim şiirlerim nihâyet iki yüz kadar bir şeydir. Bu husustaki fikirlerimi tasvip etmiş iseniz bildirmenizi de ayrıca ricâ ederim evlâdım.

Pek muhterem teyzemizin ve dayımızın başta ben olmak üzere cümle aile efrâdımız hürmetlerle ellerinden öper, hayır duâlarını diler, senin de gözlerinden öperim, Mâcide, Semâhat, Sâcid, Ender hürmetle ellerinizden öperler evlâdım.

Enişteniz

El-fakîr

Ali Rıza Kadîmî Baba

6. Mektup

Bihî

Bursa 22/ 10/ 952

Sevgili Evlâdım Cafer,

Bu mektupla sana iki semâî daha gönderiyorum. İkinci semâîyi takriben yirmi beş gün evvel yapmış ve İstanbul'da bazı tarikat erbâbına da göndermiştim. Aradan dört beş gün geçtikten sonra İstanbul'da Merdiven Köyü'ndeki vak'a meydana çıktı. Yazdığım zâtın birisinden aldığım bir mektupta manzûmenizi okuduktan üç gün sonra bu vak'a zuhûr edince kendi kendime şöyle düşündüm. Yazdığınız bu manzûme ile âdetâ bir kerâmet gibi bir iş yaptınız diyordu.

Hâşâ biz kerâmet sâhibi değiliz fakat bu kafasız, beyinsiz serserinin yaptığı hareketleri işittikçe neticenin bu yolda tecellî edeceğine hükmetmiştim.

Bu adam o kadar câhil o kadar kafasız biri ki yaptığı hareketlerle hem yolumuzu berbâd etti hem de birçok sâf-dil insanları berâber sürükledi. Bir kere şurasını düşünmesi lâzımdı ki Türkiye'de tarikatlar mülgâdır. Hiçbir sûretle tarikat âyini yapılamaz, değil Mısır teb'ası hattâ Amerika teb'asından bile olsa bu memlekette oturduğu müddetçe bu memleketin kanunlarına ri'âyete mecburdur.

Bu sersem adam Mısır'dan gelirken derviş kisvesini bırakıp da sivil olarak gelse idi, yerinde bir iş yapmış olurdu. Fakat bu adam derviş değil çerviş bile olamamış, öyle ya sivil gelse idi sönük kalacaktı. Şimdiki gibi kimseden i'tibâr göremeyecekti. Bu sûretle hareketle kendisini pek yüksek görmektedir ki bu da dervişlik mefhûmu ile taban tabana zıt bir keyfiyettir. Dervişin ma'nâsını pek iyi bilirsin ki "der kapu viş eşik"⁶. Derviş olan olacaktır. Fuzûlî ki sultân-ı şuarâdır vefâtında beni İmama Hüseyin'in türbesi kapısı önüne defnedin ki ziyârete gelen herkes benim üzerime basarak geçsin demiştir. Dervişlik böyle olur.

İşte bunun için yaptığım nefesi okumanız için takdim ediyorum.

Sizler ne âlemdesiniz? Bursa'da havalar âdetâ kış havasını andırıyor. Ben kışlık fanila ve çamaşırlarımı tamamıyla giydim, hele geceleri bir yorgan az geliyor bir de battaniye alıyorum. Zavallı teyzeciğim dayıcığım ne haldedir. Malum ya ihtiyarlar daha çok üşür, zirâ kanları kalmamıştır.

Mektubuma son verirken muhterem ve sevgili teyzeciğimin en derin hürmetlerimle ellerinden öperim ve sevgili muhterem dayımın da kalbî hürmet ve muhabbetlerimle ellerinden öper hayır duâlarını dilerim. Sen sevgili Cafer'im de hasretle gözlerinden öperim. İhtiyarlık bizi sık sık İstanbul'a bırakmıyor, hele şimdiden sonra da kış geliyor evden çıkamam. Gönüller hep berâberdir. Bir dakıkam yoktur ki sevdiğim sizleri düşünmemiş olayım. Tekrar gözlerinden öperim sevgili evlâdım.

Enişten
Ali Rıza

7. Mektup

Bihî

Bursa 1/11/952

Sevgili Evlâdım Cafer,

İki gün evvel bir mektubunu aldım. O kadar güzel yazmışsın ki tam benim fikrim ve kanâatimin bir ifadesi olarak o mektubu defa'âtle okudum. Bilmem o kafasız adam hakkında yazdığım bir manzûmeyi sana da yazdım mı pek hatırlayamıyorum.

Yaşım henüz yetmiş dört. O kadar ihtiyar sayılmam, ihtiyarlık sekseninden sonra başlar derler, ammâ ben hayâtımda çektiğim dert ve ameliyatlara galiba vaktinden evvel nisyan hastalığına tutulmuş olacağım. (Geçirmiş bir takım kurdlar başına bir koyun başı) diye başlayan o şiiri bu serseri herif için yazmıştım. Sana da göndermiş miyim lütfen bana bildirmenizi ricâ ederim oğlum. Bununla size yine bir iki yeni şiirlerimi gönderiyorum.

Havalar biraz soğumaya başladığından artık evden bir yere çıkamıyorum. Tabii evde de ne ile vakit geçecek, vaktimi böyle şeyler yazmakla geçirebiliyorum. Havalar o kadar ıttırâdsız gidiyor ki bir gün boğucu bir sıcak oluyor. Ardından bir yağmur derhal hava soğuyor, buraya yağmur yağınca Uludağ'a kar yağıyor o karın soğuğu bizi üşütüyor.

Yaz yalnız benim gibiler için değil herkes için bir cennettir, ammâ hep de yaz gitmez ya, yaz gelir geçer sonbahar gelir, o da geçer kış gelir o da geçer bahar gelir. Me'a hâzâ kış görmeyen baharın kıymetini bilmez. Şairin dediği gibi (Aşk bir belâdır giriftâr olmayan bilmez) (Zemistânı görmeyen bülbül baharın kadrini bilmez) pek doğrudur. O da lazım o da lâzım kış olmazsa yaz olmaz, yaz olmazsa kış olmaz. Bunların hepsi bir rahmete müsteniddir.

Ben şimdilik Ali Nihat Tarlan'ın tavsiyesi üzerine büyük mecmuamın - ki üniversiteye hediye edeceğiz - noksanlarını ikmâl ile uğraşıyorum, yeniden üzerinde bir hayli uğraştım ve tamamladım. Fakat hayatta oldukça onu veremeyeceğim. Sebebi ise hemen her gün yeni bir şiir daha yazmaktayım ki onları da yazınca derhal mecmuaya kaydediyorum. Mecmuada şiirleri bulunan şâirlerin tercüme-i halleri ayrı ayrı iki yerde idi. Yeniden bir defter alarak onları bir yere topladım. O defteri de mecmuaya rabt u ilave ettim. Şimdi gâyet güzel ve mazbut oldu. Mektubuma son verirken hayatım kadar sevdiğim pek muhterem teyzemizin ve dayımızın en derin hürmetlerimle ellerinden öper, hayır dualarını diler, senin de hasretle gözlerinden öperim. Mâcide, Sâcid, Semâhat, Ender cümlenize hürmetler eder, ellerinizden öperler evlâdım.

Enişten

Ali Rıza

8. Mektup

Bihî

Bursa, 22/ 10/ 953

(Yalnız benim kendime ait olan şiirler 280 kadardır. Acaba bunları bir kitap şeklinde bastırmak kâbil midir? Bu ciheti de âşikâr etmenizi dilerim, bunları iki küçük deftere yazdım birisi senindir. Sâcid'in bir daha gidişinde göndereceğim)⁷

Sevgili Evlâdım Cafer,

Sacid, mecmuayı getirdi. Gerek mürşidim ve gerekse daha bir iki zât henüz hayatta bulundukları için bu mecmua şimdilik daha bir müddet Üniversite Kütüphanesi'ne verilmemek mecbûriyetindedir. Maamâfih va'diniz mûcibince önsözü yazıp bana göndermenizi ricâ ederim.

Vasiyetnâmemde yazdığım gibi vefâtımda mecmua sana getirilecek. Vâsitanla üniversite kütüphânesine hediye edilecektir, bu kat'ıdır. Sana bu mektupla üç şiirimi daha gönderiyorum.

Çoktan beri bir mektubunu alamadığım için merak ediyordum. Sâcid sıhhat haberini getirince sevindim. Ben de üç ay evvel geçirdiğim bir zâtülcenbden bir müddet iyileşmişim. Fakat on beş gün evvel tekrar nüksetti ve bu defa oldukça beni sarstı. Hamdolsun şimdi üç dört günden beri yataktan kalktım. Alt kata kadar da inebiliyorum.

Samatya'da Etyemez'de ev satın aldığınızı Sâcid söyleyince o kadar sevindim ki tarif edemem. Hemen Allah erenlerden o evinizde sıhhat ve âfiyet ve saâdetle imrâr-ı vakt eylemenizi niyâz eylerim. Benim ilk İstanbul'a gelişim elli sekiz sene evvel Samatya'da Etyemez'de bir eve misafir olmuşum. Bu itibarla Etyemez'i çok severim. Bir kere önünden tramvay geçer, biraz ilerisinden tren geçer, biraz daha ilerisinden denizdir vapurlar geçer. Binaenaleyh çok güzel bir yerdir. Güle güle oturunuz.

Bizim Reşad Bey'den haberiniz var mı? İki üç ay evvel Kızılcahamam'da eczacı olan küçük oğlunun yanına gitmiş. Orada bir fitik ameliyatı yapılmış ve koma haline gelerek kalıbı dinlendirmiş, ben bunu gazetede okumuştum. O kadar müteessir oldum ki tarif edemem. Reşad Bey merhûmu çok severdim. Dürüst, namuslu bir insandı. Hakk rahmet etsin. Sıhhat haberlerinize ve önsöze intizâren mektubuma nihayet verir pek sevdiğim muhterem teyzemin hürmetle ellerinden öperim. Muhterem Dayı Bey'in de hürmetle ellerinden öper, senin de sevgi ve muhabbetle gözlerinden öperim evlâdım. Evdekiler de cümleten arz-ı hürmet ederler, sevgili teyzemizin ellerinden öperler.

Enişten
Ali Rıza

9. Mektup

Bihî

Bursa 26/11/953

Sevgili Evlâdım Cafer,

Otuz beş gün gibi uzun bir fâsıladan sonra dün bir mektubunu aldım, gerçi hizmet erbâbı hele sizin gibi günde binlerce evrak okuyan, gözden geçiren bir insanın yazıdan ne kadar bezdiğini nefsimde tecrübe ettiğim için sana hak veriyorum, ancak şu da var ki seni sizi cânı kadar seven bu ihtiyâr, tam dört aydan beri geçirdiği zâtülcenb hastalığından sık sık hastalanmaktadır.

Bundan yirmi gün evvel tabib-i müdâvim film çekmek için fazla ısrâr ettiğinden mecbûren doktora kadar gittim, meamâfih o zaman daha havalar kış hâlini almamıştı. O gün doktora gittim, beni röntgen mütehassıs(ın)a gönderdi. Orada ciğerlerimin filmini aldılar, oradan kalp mütehassısına gönderdi. O doktor da kalbimin radyografisini aldı.

Her iki doktorun merdivenlerinden inmek binmek ve doktorların ayrı ayrı muâyenehânelerine gidip gelmek beni çok yordu. Gerek ciğer filmi gerek kalp filmi fakîrin çok fecî vaziyette olduğunu gösterdi. Bir hafta kadar ateşim de yükseldi. Verilen ilaçlarla mümkün olduğu kadar önüne geçildi. Şimdi sıhhatim ancak ilaçlarla muhafaza edilmektedir.

Her ay aldığım tekâ'üt maaşı ilaç parasına yetmeyecek kadar ilaçlar yüksek fiyatlıdır. Her ne ise şuna hamdediyorum ki ilaçlar var da ıztrâbımı teskîn etmektedir. Bunun içindir ki uzun zamandan beri evden çıkamayan bir hastanın sevdiklerinden mektup beklemesi kadar tabii bir şey olamaz. Artık benim bütün zevkim sevdiklerime mektup yazmak ve onlardan cevap beklemektir.

Artık benim için İstanbul'a gitmek hayâl ve rüyâ olmuştur. Bir defa yürüyecek hâlim yok ki gezeyim, ikincisi tramvaya, otobüse binmek de benim için mümkün değil, dolmuşlara gelince onlarda çabuk gidip geleyim diye süratten kazalar olmaktadır. Bu sebeple İstanbul'a gitmek bana artık mümkün değildir.

Size bu mektupla birkaç şiirimi gönderiyorum, şimdiye kadar yalnız bana ait olan 298 şiirimi ayrı ayrı iki küçük defter aldım. Bunlardan biri sizin için hazırlanmıştır, biri de bende kalacaktır. Eğer ileride fırsat düşerse sana ait olanını bir kitap halinde bastırmaya çalışırsın.

Mecmuayı kalıbı dinlendirdiğim zaman size göndermelerini vasiyetnâmemde yazdım. Siz de o zaman Üniversite Kütüphânesi'ne verirsiniz(iz). Fakat daha hayâtımda iken ön sözü yazıp gönderiniz diye ben de onu göreyim ve kendi yazım ile ilk sahifesine yazıp hazırlamış olayım.⁸

10. Mektup⁹

Cumhurbaşkanı Sayın Atatürk'e

Dileğimdir.

Mütareke sırasında 335 yılında İstanbul'da ödevden doğan bir kin ve öç alma ile, Ermeni komitecileri tarafından vuruldum; aldığım bu yara, dört yılda, dokuz ameliyatla ancak kapanabildi; bu ağır yaranın vücudumda yaptığı yıkıntı sonucunda malulen tekaütlüğümü istemiştim.

Muameleli evrakım üzerine 1683 sayılı tekaüt kanununun 42 01 maddesinin (c) fıkrası gereğince tekaütlüğüm, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Bakanlığınca, karar altına alınarak evraklarım divan-ı muhasebata gönderilmişse de divanın 5/6/935 gün ve 2215 sayılı sorgusunda, beni malul bırakan esbabın 1 Mayıs 335 yılında olması ve bu tarihte istifaen açıkta bulunduğum 195 sayılı tefsir kararındaki, vazife esnasında tabiri ile telif edilemediği, Beşiktaş Kaymakamlığı, vasıtasıyla İstanbul İlbaylığı'nın 13/7/ 935 gün ve 12544/17026 sayılı yazısı ile bana bildirildi.

Evvelce iç bakanlığına sunduğum dilekçeme bağlı, Danıştay Başkanı ile Ankara ve Manisa İlbayları'nın birleşik imzalı belgelerinde de aldığım yaranın ödevden doğma bir öç alma ile olduğu yazılıdır.

İstanbul Polis Kısım-1 Siyasisi Ermeni Masası Şefi bulunduğum senelerde yalnız ödev uğrunda, memleket için Ermeni komitecilerinin hakkımda besledikleri kin ve öç alma yüzünden aldığım ağır yarayı hiçbir yerden yardım görmeyerek çoluk çocuğumun altındaki yatakları satarak mütarekede bir sene hastanelerde yatmakla tedaviye çalıştığım halde yaram yine kapanamadı.

336'da Anadolu'ya geçerek üç sene İstiklâl mücadelesinde yaralı olarak çalıştım, Anadolu'ya geçmekle üçüncü bir yağınçtan canımı kurtarabildim. Dört sene taşıdığım bu yara, bir sürü göynü ve acı devresinden sonra yaşımla beraber, vücudumu saran maluliyetimi sonuçlamış ve bu maluliyet de hayatımı her gün hırpalamaktadır.

İstifamın sebebine gelince, o zaman hükümet yok, memleket itilaf devletleriyle yine içimizde yaşayan bir takım Rum ve Ermeni teröristleri tarafından idare ediliyor ve İngilizlerin şımarttığı Ermeni komitecilerinin bir tek sözü, memur da olsa, derhal Arapyan hanına götürülmesine ve orada öldürülmesine kafı geliyordu. O zamanlar ödevimde kalmış olsa idim şu iki halin olması benim içim belli idi:

1. Ermeni komitecilerinin yön vermesiyle İngilizler tarafından Arapyan hanı, zindanına götürülüp orada öldürülmek.

2. İstanbul zabıtasının hiç sözü geçmediği, yalnız bir gölgeden ibaret bulunduğu o sırada Ermeni komiteleri tarafından sokak ortasında öldürülmek

(Netekim birçok tehdit haberlerinden ve mektuplarından sonra uzun müddet, saklandığım halde yine aynı komitenin kurşunu ile vurulmaktan yakamı kurtaramamaklıgım da, ikinci şıkkın açık bir örneğidir.)

Buna diğer bir örnek olmak üzere şunu da bildirmek isterim ki, Ermeni komitecileri, öç almak için evvelâ kısm-ı siyaside yanımda çalışan dört haber alıcı memurdan (Hımayak Aramyans)'ı, Gedikpaşa'da kapısı önünde, (Artin Mıgırdıçyan)'ı, Beşiktaş'ta evinin içinde, (Vilademir)'i, Dolapdere'de kapısının eşğinde, (Vahe İhsan)'ı Taksim'de kalabalık caddede öldürdüler. Bunlara komiteciler tarafından gönderilen tehdit mektupları da zabıtaya verildiği ve öldürenler de belli olduğu halde hiç birisi tutulmadı. Bunlardan bir kısmı bu gün İstanbul'da iş görüyor ve para kazanıyor. Bu dört memurdan sonra sıra bana geldi ve beni de vurdular.

Yine mütareke yıllarında, Dolapdere merkez memuru bulunan, Ekrem, şimdi İstanbul Polis Mektebi Dahiliye Müdürü Nureddin, Komiser Muavini Fehmi, sekiz polis ile beraber Ermeni komitecilerinin yön vermesiyle yakalanarak, Fransızların Kumkapı'daki hapishanelerinde sebepsiz kırk beş gün yatırılmışlardır.

Vurulduktan bir sene sonra Anadolu'ya kaçtığım sıralarda, büyük savaşta, yolcu, baş komiseri olup bir müddet Ankara Palas otelini idare etmiş olan Ali Rıza, isim benzerliğinden, ben zannı ile, Ermeni komitecilerin yön vermeleriyle iki defa Arapyan hanına götürülüp, ben olmadığım anlaşıldıktan sonra bırakılmışlardı.

Yine 332 yılında eski Osmanlı hükümeti memlekette sözünü geçirirken, komite büyüklerinden birini yakalamak için Pangaltı'da bir gazinoya gittiğimde, aynı komiteden olduğu anlaşılan gazinocu Zakar Çilingiryan tarafından, öteden beri bana karşı beslediği öç alma duygusu ile, içmek üzere getirilen şuruba, katılan bir madde ile zehirlenerek dört ay kan tükürmek suretiyle yatakta kaldım, bu vak'a, o zaman kısm-ı siyasi müdürü olup şimdi Danıştay Başkanı Bay Reşat Tamcı o zaman Polis Müdürü Umumi Muavini, şimdi Manisa ilbayı Bay Murat Germence de bilinmektedir. Bu zehirlenmede o zaman polis başhekimisi olup şimdi tıbb-ı adli, morg kurulunda bulunan Bay Halid Naci tarafından tedavi edilmişim.

Yukarıda yazdığım sebepler dolayısıyla memuriyette nasıl bulunabilirdim? Memuriyette kalsa idim yaşamaklığıma imkan kalmazdı.

Şunu da söylemek isterim ki, Talat Paşa, Cemal Azmi, Bahaddin Şakir gibi Alamanya'da Ermeni komiteleri tarafından vurulanlar da vuruldukları sırada memuriyette bulunmuyorlardı. Böyle olduğu halde ailelerine yirmişer bin liralık birer ev verildi.

Bu da bir nevi hak gözetmek olduğuna göre yukarıda bildirdiğim sebeplerden dolayı memuriyette bulunamadığımdan ve fakat ödev uğrunda kazandığım öç almadan ötürü vurularak malul kaldığımdan gösterdiğim özürlerim kabul edilerek

Sihhat ve İctimai Muavenet Bakanlığınca karar altına alınan şekilde tekaütlüğümün yapılması için dilekçemin Divan-ı Muhasebat Başkanlığı'na gönderilmesini derin saygılarımla dilerim.

Adres:

Ortaköy Muallim Naci Caddesi 146 sayılı Yalıda İstanbul Emniyet Müdürlüğü
eski Birinci Şube Müdür Muavini Ali Rıza Öge

Aslı Gibidir
5. 6. 953
A. R. Öge

Sonnotlar

¹Ali Rıza Öge'nin hayatı ve şiirleri ile ilgili değerlendirmeler tarafımdan Çorum'da 7-9. 05. 2010 tarihlerinde yapılmış olan Uluslararası Hacı Bektâş-ı Velî Sempozyumu'nda "İhmal Edilmiş Bir Bektaşî Babası Kadimi ve Nefesleri", başlığıyla bildiri olarak sunulmuştur. Ayrıca "Sıradışı Bir Osmanlı Polis Şefi Ali Rıza Öge: Hatıraları ve Şairliği" başlığıyla da Ankara'da 9-10 Nisan 2010 tarihleri arasında düzenlenen Türk Polis Teşkilatında Yeni Gelişmeler Sempozyumu'nda poster bildiri olarak yer almıştır. O sebeple burada şairin hayatı ve şiirleri hakkında kısaca bilgi verilmeyle yetinilmiştir.

²Sacit Öge'nin, mektupları bir araya getirdiği defterin başında Bektaşî Şairleri Antolojisi için Cafer Ergin tarafından yazılmış önsöz metni bulunmaktadır. Bu metinde de Öge'nin hayatı, evliliği ve çocukları ile ilgili bilgiler mevcuttur.

³Bu mektupların asılları Ali Rıza Öge'nin torunu Sayın Ender Öge'dedir. Bir müddet asıllarını inceleme fırsatı bulduğumuz mektupların şu anda fotoğrafları bizde mevcuttur. Bu mektuplara ulaşmamızı sağlayan Sayın Prof. Dr. Ali Emre Öge ve Ender Öge Beyefendi'lere çok teşekkür ederiz. Öte yandan bu mektupların dışında Ali Rıza Öge'nin Bedri Noyan'a gönderdiği mektuplar da bulunmaktadır. Noyan bu mektuplardan 11 Mart 1956 ve 23 Mart 1956 tarihli iki adetini "Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik" isimli eserinde kullanmıştır. Söz konusu eserde "Fakirde, çok güzel elyazısı ile yazılmış birçok mektubu vardır." (Noyan, 2003: c. VI, 267) ifadesinden anlaşıldığı kadarıyla Bedri Noyan'da Öge'nin daha başka mektupları da bulunmaktadır. Ancak biz bu makaleyi hazırlarken bütün çabalarımıza rağmen Noyan'ın özel kütüphanesinden istifade edemediğimizden dolayı bu mektuplar şimdilik makalemizin dışında kalmıştır.

⁴Mısır'da bulunan Kaygusuz Dergâhı postnişini Ahmet Sırrı Dede Baba, Bektaşiliğin geleceğinden endişe duyduğu için daha önce Arnavutluk'ta bulunan ve Kahire'ye gelen Recep Ferdi Baba'ya Babalık icazeti vererek Amerika'ya görevli olarak göndermiştir. O da Detroit şehri yakınlarında bir tekke kurmuş ve burada tekke babalığına seçilmiştir. (Turan ve Altun, 2006: 2-3) Recep Ferdi Baba sayesinde Anadolu ve Balkanların dışında Amerika'da da Bektaşilik yayılmış ve bir teba oluşmuştur.

⁵Öge, gönderdiği mektupların sonuna şiirlerinden eklemiştir. Biz mektupların metinlerini verirken bu şiirleri vermedik. Mektupların eksik olanlarını ve içerik olarak bir özellik sergilemeyenlerini çalışmamıza dahil etmedik. Mektupları bazı küçük düzeltmelerin ve nokta ilavelerinin dışında orijinalliklerini korumak adına imla ve noktalamasına müdahale etmeden bugünkü yazıya aktardık. (M. Çakır)

⁶ Kapı eşiği gibi olan

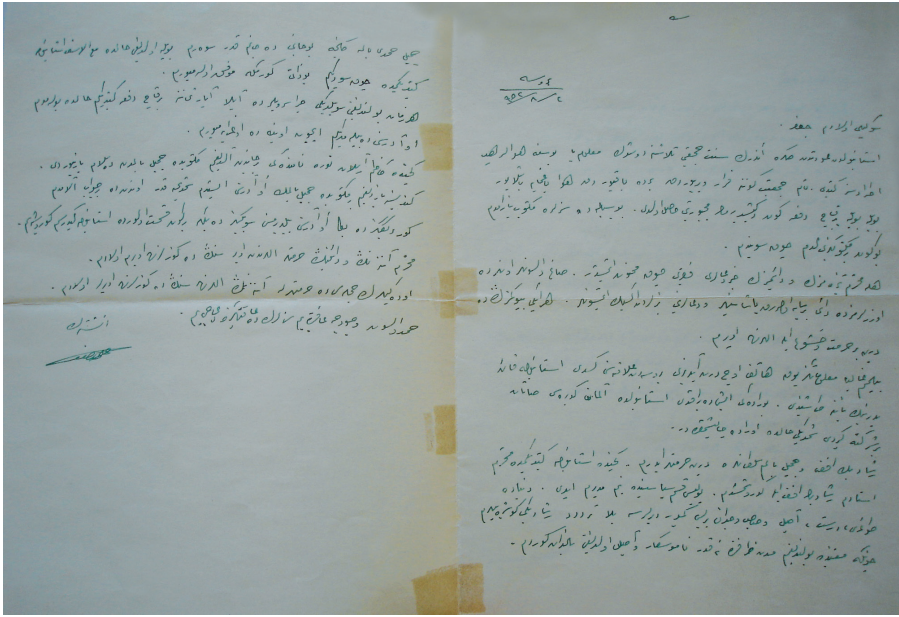
⁷ Bu kısım sonradan mektubun üstüne yazılmış.

⁸ Mektubun altında “Bundan sonra gelen 4 satır selam kısmını kesip şiiri aldım. S. Ö.” şeklinde bir not vardır.

⁹ Bu mektup Latin harfleriyle ve daktilo ile kaleme alınmıştır. İmla ve noktalamada birçok hata vardır. Bariz hatalar mektubun orijinalliğini bozmadan tarafımızdan düzeltilmiştir. Atatürk’e yazılmış mektup diğer mektuplarla bir arada değildir. Bu mektup Öge’nin resmi evrakları arasında muhafaza edilmiştir. (M. Çakır)

Kaynakça

- AYTAŞ, Gıyasettin, (2010). “Hacı Bektaş Veli ve Thomas More’da Hümanizm”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 55: 139-148.
- ÇAKIR, Ömer, (2004). Türk Edebiyatında Mektup, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2009). Türk Harp Edebiyatında Çanakkale Mektupları, Ankara: Akçağ Yayınları.
- NOYAN, Bedri, (2003). Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik, c. VI, Ankara: Ardıç Yayınları.
- ÖGE, Ali Rıza, Bektaşî Şairleri Antolojisi, Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, nu: Bel. Yz. 131.
- (1982). Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları, Bursa: Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri.
- TURAN, Fatma Ahsen ve ALTUN, İlknur (2006). “Hacı Bektaş Veli Geleneğinin Bir Uzantısı Olan Detroit’teki Arnavut Bektaşî Tekkesi”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 40: 1-10.
- YILDIRIM, Rıza, (2010). “Bektaşî Kime Derler?: “Bektaşî” Kavramının Kapsamı ve Sınırları Üzerine Tarihsel Bir Analiz Denemesi”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 55: 23-58.

Ek-1: Bir örnek olarak Bursa, 2 / 8 / 952 tarihli mektubun orijinali